

לשבת חוה"מ סוכות – תשע"ד

שתי הפטרות שאין אנו קוראים

אהרון ונדרולדה

אחד המאורעות הכבירים בתולדות עם ישראל, אשר התרחש בחג הסוכות, והטביע את חותמו של החג הלכותי ומנהגי לדורות הוא חנוכת בית המקדש על ידי שלמה המלך. שלמה החל בהקמת המקדש בשנה הרביעית למלכותו בחודש זיו, הוא חודש אייר (מלכים א' פרק ו', א'), וסיים את הקמתו "בירח בול", הוא חודש חשוון, בשנה אחת עשרה למלכותו. את המקדש חנך שלמה בחודש תשרי, בשנה שנים עשרה למלכותו.

חנוכת בית המקדש נחגגה במשך ארבעה עשר יום, ובאותה השנה לא קיימו את יום הכיפורים: "וַיַּעַשׂ שְׁלֹמֹה אֶת הַחֹג בְּעֵת הַהִיא שִׁבְעַת יָמִים וְכָל יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ קָהָל גָּדוֹל מֵאֲדָמָה מִלְּבֹא חֶמֶת עַד נַחַל מִצְרַיִם: וַיַּעֲשׂוּ בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצָרָת כִּי חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ עָשׂוּ שִׁבְעַת יָמִים וְהַחֹג שִׁבְעַת יָמִים: וּבַיּוֹם עָשָׂרוּ וַיִּשְׁלְשׂוּ לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי שֶׁלַח אֶת הָעֵם לְאַהֲלֵיהֶם שְׁמֵחִים וְטוֹבִי לֵב עַל הַטּוֹבָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' לְדָוִד וּלְשְׁלֹמֹה וּלְיִשְׂרָאֵל עִמּוֹ." (דברי הימים ב', פרק ז', ח' – י')

מדוע דחה שלמה המלך את חנוכת הבית למועד חג הסוכות, כשנה לאחר סיום הבנייה?

- 1. כפרת עוונות:** מתפקידי המקדש – לכפר על עוונות עם ישראל. ביום הכיפורים, בשנה שיצאו בני ישראל מארץ מצרים, ירד משה מהר סיני, כשלוחות הברית בידו, ובו ביום ציווה על בני ישראל להקים את המשכן, ככפרה על חטא העגל. ומכיוון כמועד הזה לכפרת עוונות, וכיוון שאז נצטוו על הקמת המשכן – אין מועד ראוי מזה לחנוכת המקדש.
- 2. מצוות הקהל:** השנה השנים עשרה למלכות שלמה חלה להיות שנת שמיטה, ובסוכות זה חלה מצוות הקהל. "בבוא כל ישראל לראות את פני ה' א' במקום אשר יבחר תקרא את התורה הזאת נגד כל ישראל באזניהם: הקהל את העם האנשים והנשים והטף וגרך אשר בשעריך למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את ה' א' ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת". (דברים ל"א, י"א – י"ב).
ואכן, לחנוכת המקדש נאספו כולם: "וַיַּעַשׂ שְׁלֹמֹה בְּעֵת הַהִיא אֶת הַחֹג וְכָל יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ קָהָל גָּדוֹל מִלְּבֹא חֶמֶת עַד נַחַל מִצְרַיִם לִפְנֵי ה' א' שִׁבְעַת יָמִים וְשִׁבְעַת יָמִים אַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם": (מלכים ב', פרק ז', ס"ה)
- 3. חג הסוכות הוא גם חגם של כל העמים:** אנו מקריבים שבעים פרים במוספים של חג הסוכות, כנגד שבעים אומות העולם. ושלמה, בתפילתו בחנוכת המקדש, מבקש גם על אומות העולם, למען האדרת כבוד ה': "וְגַם אֶל הַנְּכָרִי אֲשֶׁר לֹא מֵעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל הוּא וְכָא מֵאַרְצֵי רְחוֹקָה לְמַעַן שְׁמַח הַגְּדוֹל וַיִּדְרַךְ הַחֲזָקָה וְזָרוּעַ הַנְּטוּיָה וְכָא וְהַתְּפִלָּלוּ אֶל הַבַּיִת הַזֶּה: וְאַתָּה תִּשְׁמַע מִן הַשָּׁמַיִם מִמְּכוֹן שְׁבַתְּךָ וְעֲשִׂיתָ כְּכָל אֲשֶׁר יִקְרָא אֵלֶיךָ הַנְּכָרִי לְמַעַן יִדְעוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ אֶת שְׁמֶךָ וְלִירְאָה אֶתְּךָ כְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וְלִדְעַת כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל הַבַּיִת הַזֶּה אֲשֶׁר בְּנִיתִי." (דברי הימים ב' פרק ו', ל"ב – ל"ג)

סוכות וחנוכה

בני ישראל החלו בבניית המשכן בי"א בתשרי, ולמרות שסיימו את בנייתו בחודש כסלו, הקימו וחנוכו את המשכן רק בחודש ניסן: "וַיִּדְבַר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: בַּיּוֹם הַחֹדֶשׁ הַרְּאִשׁוֹן בְּאַחַד לַחֹדֶשׁ תִּקְיָם אֶת מִשְׁכַּן אֹהֶל מוֹעֵד", (שמות מ', א' – ב'). עפ"י המובא באגדה התלונן חודש

כסלו על קיפוחו, והקב"ה הבטיח לפצותו – בחנוכת המזבח בימי החשמונאים. וכיצד חגגו את החנוכה? כמובא בספר מקבים ב' (פרק א', כ"א – כ"ו): "ועתה כי יש את נפשנו לחוג את יום חנוכת המזבח בעשרים וחמש לחודש כסלו. לא חדלנו מהודיע אתכם לחוג אותו עמנו. **וחגותם אותו כימי חג הסוכות**....",

בחנוכת מקדש שלמה אנו מוצאים כי אש ירדה מן השמים: "וּכְכֹלֹת שְׁלֹמֹה לְהִתְפַּלֵּל וְהָאֵשׁ יֵרְדָה מִהַשָּׁמַיִם וְתֹאכַל הָעֵלָה וְהַזְבָּחִים וְכָבוֹד ה' מָלֵא אֶת הַבַּיִת: וְלֹא יָכְלוּ הַכֹּהֲנִים לְבֹא אֶל בֵּית ה' כִּי מָלֵא כְבוֹד ה' אֶת בֵּית ה': וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רֹאִים בְּרִדָת הָאֵשׁ וְכָבוֹד ה' עַל הַבַּיִת וַיִּכְרְעוּ אַפְסֵי אַרְצָה עַל הָרֶצֶף וַיִּשְׁתַּחֲוּ וְהוֹדוּת לֵה' כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חֶסֶד". (דברי בימים ב', פרק ז', א' – ג').

ובהקבלה מתואר בספר מקבים ב', (פרק א', כ"ג – כ"ח) בחנוכת הבית השני בימי עזרא ונחמיה: "וכיום אשר מצא בו נחמיה את אש הקודש בשובו לבנות את המקדש ואת המזבח, ויקרב עליו עולות וזבחים לאלוהים. כי כאשר הוגלו אבותינו ארצה פרס, לקחו הכוהנים הקדושים את האש בסתר מעל המזבח, ויטמנו אותה בשוחה עמוקה ויבשה לשומרה, ולא ידע איש את מקומה. ויהי מקץ ימים רבים, בנטות ה' את חסדו עלינו, והמלך שלח את נחמיה ירושלימה. ויקח מבני הכוהנים אשר טמנו את האש, וישלחם לבקשה. אולם כאשר הוגד לנו לא מצאו את האש, כי אם מים קפואים מצאו תחתיה, ויצו נחמיה לשאוב את המים ולהביאם. ויהי בהקריבם את קורבן ה', ויצו אותם לזרוק מן המים על העצים ועל הקורבן אשר על המזבח, ויעשו כן. אחרי כלותם, והשמש יצאה על הארץ, והעבים נפוצו, **והנה אש אלוקים מתלקחת בקורבן**, וישתומם כל העם מסביב..".

אפילוג:

אנו, בארץ ישראל, איננו מזכירים את חנוכת מקדש שלמה – לא בתפילה ולא בהפטרה. אולם בחו"ל, בהפטרות של יום טוב שני של גלויות – ביום החג השני קוראים את הקטע של **חנוכת בית המקדש** וביום התשיעי, שמחת תורה של גלויות, קוראים את הקטע של **תפילת שלמה** מתוך פרק ח במלכים ב'.